

Remonstrantse Gemeente Rotterdam Pinksteren, zondag 23 mei 2021

Voorgangers: Koen Holtzapffel en Tjaard Barnard
Organist: Jos van der Kooy
Alt: Nicky Bouwers

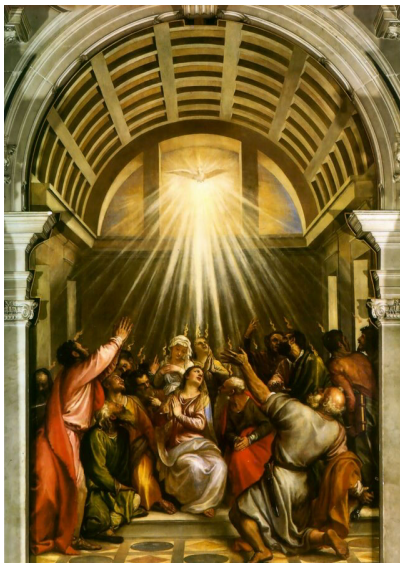
Thema: Het wonder van taal, taal van het wonder

Orgelspel

Inleiding, votum en groet

Antwoordlied

Bijbellezing: Pinksterevangelie uit Handelingen 2: 1 – 13: 'De Heilige Geest komt'

1Toen de dag van Pinksteren aanbrak, waren allen bijeen op dezelfde plaats. **2**Plotseling kwam uit de hemel een gedruis alsof er een hevige wind opstak en heel het huis waar zij gezeten waren, was er vol van. **3**Er verscheen hun iets dat op vuur geleek en dat zich, in tongen verdeeld, op ieder van hen neerzette. **4**Zij werden allen vervuld van de heilige Geest en begonnen in vreemde talen te spreken, naargelang de Geest hun te vertolken gaf. **5**Nu woonden er in Jeruzalem Joden, vrome mannen, die afkomstig waren uit alle volkeren onder de hemel. **6**Toen dat geluid ontstond, liep het volk te hoop en tot zijn verbazing hoorde iedereen hen spreken in zijn eigen taal. **7**Zij waren buiten zichzelf en zeiden vol verwondering: "Maar zijn al die daar spreken dan geen Galileeërs?"

8Hoe komt het dan dat ieder van ons hen hoort spreken in zijn eigen moedertaal? **9**Parten, Meden en Elamieten, bewoners van Mesopotamië, van Judea en Kappadocië, van Pontus en Asia, **10**van Frygië en Pamfylië, Egypte en het gebied van Libië bij Cyrene, de Romeinen die hier verblijven, **11**Joden zowel als proselieten, Kretenzen en Arabieren, wij horen hen in onze eigen taal spreken van Gods grote daden." **12**Allen waren buiten zichzelf, wisten niet wat ervan te denken en zeiden tot elkaar: "Wat zou dit betekenen?" **13**Maar anderen zeiden spottend: "Ze zijn zich aan zoete wijn te buiten gegaan."

Lied 701: 'Zij zit als een vogel'

Overdenking Koen Holtzapffel:

Gemeenteleden, kijkers,

Met een aantal collega's dacht ik na over een nieuw jaarthema voor onze kerk. We kwamen op 'Al sprak ik alle talen'. Een zin die natuurlijk herinnert aan Paulus' vers in zijn brief aan de gemeente te Korinthië: 'Al sprak ik alle talen maar had de liefde niet'. We begonnen ons eerst maar eens af te vragen wat voor soort talen er eigenlijk zijn. Niet in de zin van Frans, Duits en Engels maar in de zin van manieren waarop we ons uiten en met elkaar communiceren. We kwamen tot een lange lijst van talen: de taal van de dans, de taal van de poëzie, van de liefde, van het lichaam, de taal van de stilte, van de natuur en zo verder. U kunt er vast nog een aantal talen aan toevoegen. Bij zo'n opsomming word je je weer eens bewust van de enorme diversiteit aan talen. Niet alleen in woorden. Er is non-verbale communicatie in alle kleuren van de regenboog.

Tegelijk denk je dan: Er zijn zoveel mogelijkheden om ons uit te drukken, om aan te geven wat we bedoelen, om elkaar te verstaan. Hoe kan het dan toch nog zo vaak misgaan? Miscommunicatie alom. Zijn er soms teveel uitdrukkingsmogelijkheden waardoor we des te makkelijker langs elkaar heen praten? Of zijn onze gevoelens, onze ervaringen, onze culturele achtergrond en identiteit zo divers dat het gewoon ontzettend moeilijk is om elkaar echt te kunnen verstaan?

In ieder geval speelt ook in de Bijbel, taal een belangrijke rol. De diversiteit aan talen, het wonder van taal, het zoeken naar gezamenlijke woorden om een bijzondere ervaring uit te drukken. De kansen om elkaar te verstaan en de dreiging om gigantisch langs elkaar heen te spreken en te preken.

Twee heel belangrijke verhalen in de Bijbel, die u allemaal kent, gaan óók over taal. Het verhaal van de bouw van de toren van Babel uit Genesis en het wonderlijke Pinksterverhaal uit Handelingen. Nu is het leggen van een verbinding tussen die twee verhalen al zo oud als de weg naar Rome. Al in het vroegste christendom werd het taalwonder van Pinksteren geplaatst tegenover de taal-verwarring van de torenbouw in Babel. Geholpen door de Pinkstertongen van vuur beginnen de apostelen in allerlei talen te spreken.

Zouden de dames en heren soms te veel wijn hebben gedronken? Integendeel, het is de geest die hier het verschil maakt, die één maakt wat is verdeeld. En dus worden de apostelen in staat gesteld om de verschillende volken in Jeruzalem bijeen, met al hun exotische talen en benamingen, toe te spreken in hun eigen taal. Of dat nu letterlijk hun eigen taal was of een vorm van non-verbale communicatie, wie zal het zeggen. In ieder geval slagen de apostelen erin hun eigen enthousiasme over de goede boodschap over te brengen op anderen. In een taal die tegenstellingen overstijgt en het gezamenlijke nieuwe begin weet te verwoorden en over te brengen.

Dat allemaal in tegenstelling tot het verhaal uit de oertijd van de mensheid: de torenbouw te Babel. U ziet als afbeelding het bekende schilderij De Toren van Babel van Bruegel, te bewonderen in Museum Boijmans. Na corona en na de verbouwing.

Ooit was de aarde één. De mensen woonden in één stad en waren één van taal. Maar toen de mens voor God wilde spelen door een toren te bouwen die tot de hemel reikte, toen greep God in.

Hoogmoed komt voor de val. God zorgde voor een gigantische spraakverwarring waardoor de bouw van de toren stopte. God strooide de mensen over de aarde uit en gaf ze elk hun eigen taal, waardoor ze elkaar niet meer konden verstaan. De taalbarrière was een feit, tot op de dag van vandaag. Moeten we maar niet voor God willen spelen als mensen.

Het wonder van Pinksteren is vervolgens niet dat er nu plotseling weer één taal wordt gesproken. In die zin kunnen we niet achter Babel terug, diversiteit blijft bestaan, het wordt nooit meer een Babylonische eenheidsworst. Het wonder is, dat ondanks die blijvende diversiteit geestdriftige apostelen, geïnspireerd door een goede boodschap, toch iets kunnen overbrengen. En dat overstijgt alle verschil in taal, culturele achtergrond, afkomst, geardeheid en identiteit. Diversiteit leidt kennelijk niet per definitie tot verdeeldheid en onbegrip. Eenheid in verscheidenheid blijft ook na Babylon mogelijk. Ieder wordt aangesproken in zijn eigen vertrouwde taal, niemand hoeft z'n eigen identiteit te loochenen en toch ervaart iedereen iets van gemeenschap.

Naar zo'n Pinksterwonder zijn we in onze wereld op zoek. We leven in een gepolariseerde tijd waarin het lijkt of iedereen alleen nog maar z'n eigen taal kan spreken. Tegenstellingen worden uitvergroot en diversiteit wordt niet als verrijkend ervaren. Is in zo'n wereld toch gezamenlijkheid mogelijk, herkenning, een vonkje dat overschiet? Ja, zegt de Vlaamse dichteres Maud Vanhauwaert in haar gedicht 'Toren van Babel'. Ook in haar, in onze stad met al die verschillen blijft het wonder mogelijk: dat ene moment dat je elkaar verstaat door alle barrières heen:

*Wij wonen in één stad maar meer nog
wonen wij in vele talen die langs en over
en in elkaar botsen en die klinken
met tongen die vreemd vallen/
Wij wonen in één stad in vele talen
maar meer nog wonen wij allen
in ons eigen hoofd dat soms een stad vormt
op zich, met gedachten in al te korte/
bochten, monumenten van herinneringen
en plekken waar je beter niet alleen komt
's nachts. Wij dolen in deze ene stad in
onze eigen werelden rond en net daarom/
misschien is het zo bijzonder als iemand
je plots aankijkt op een tram of op straat
en je door alle talen en hoofden heen
het gevoel hebt dat je elkaar
naakt raakt*

Wonder van taal, taal van wonder. Maar, collega Tjaard hoe versta jij nu het Pinksterwonder?

Voor we daarnaar gaan luisteren nu eerst **Lied 672**: 1, 2, 4 en 7
'Kom laat ons deze dag met heilig vuur bezingen'. Dat zal Nicky begeleid door Jos zeker doen.

Preek Tjaard Barnard:

Vorige jaar, beste mensen, heb ik met Pinksteren de Geest wel heel erg op de proef gesteld. U herinnert zich misschien wel hoe ik aan het begin van de lockdown bijna wekelijks een blog schreef voor onze website. Ik bekeek het online aanbod aan remonstrantse diensten en presenteerde die voor de geïnteresseerde, religieuze toerist. Wat kon je waar vinden? Op welke manier werden die diensten gemaakt? Wat was de boodschap?

Een interessante bezigheid om weken achter elkaar meer diensten mee te maken dan ik in jaren had bijgewoond. Want dat is het nadeel van het vak van Koen en mij. Meestal hoor je alleen jezelf, daar we niet alleen hier in Rotterdam op de kansel staan, maar ook vele zondagen op pad zijn om elders te preken. En op een gegeven moment weet je wel, wat je te zeggen hebt.

Vorige jaar werd het een beetje te veel van het goede. Ik geloof dat ik tien verschillende diensten heb beluisterd in het Pinksterweekend. Klassiek remonstrantse diensten in grote en kleine Gemeenten, over in het land, maar ook die ene dienst op de Hoorneboeg die door de landelijke Broederschap werd aangeboden. U herinnert het zich misschien nog wel, die dienst waarin dans zo'n bijzondere rol had.

Toen ik de tiende dienst gezien had, werd het me allemaal wat te veel. Opvallend was de eenheid in de vrijzinnige boodschap van Pinksteren. De Geest stond centraal en de vrijheid. Waar de Geest des Heren is, daar is vrijheid! Pinksteren was toch vooral het feest van: alles wat ons inspireert is goed. De Geest, dat is al onze creativiteit bij elkaar. Ik ben OK, jij bent OK en de Geest is OK, want die voegt alles samen.

Mij was het, zoals gezegd een beetje veel. En ik kreeg wat moeite met al die pinkstervrijheid. Ging het daar nu echt om, toen die eerste discipelen bij elkaar waren? En van de weeromstuit herlas ik het verhaal en viel het mij op dat vrijheid eigenlijk niet voorkomt in dat verhaal in Handelingen 2. Koen las het daarnet voor en vertelde erover. Twee dingen vallen er op. Eén: het gaat om het talenwonder. Mensen verstaan elkaar, terwijl ze uit de meest vreemde landstrekken komen. En twee: ze verstaan elkaar, of misschien beter gezegd, ze verstaan waar het over gaat. Ze herkennen dat die Galieeërs spreken over de grote daden van God.

Dus niks allerhande creativiteit. Ook niets van de spreuk die we in de vrijzinnigheid zo graag horen, die ik daarnet al aanhaalde, over dat waar de Geest des Heren is, vrijheid heerst. Nee, eigenlijk gewoon een eenduidige boodschap: de grote daden van God!

Nu geef ik grif toe, dat die grote daden Gods natuurlijk niet zo gemakkelijk te benoemen zijn. De sprekers toen hadden net Jezus meegemaakt. Ze hoorden zijn woorden, zagen zijn wonderen, en zagen hem voor zich, nog na zijn dood.

Zo makkelijk is het voor ons niet, om die wonderdaden Gods te zien. Ieder van ons zal het misschien op een andere manier invullen. Waarin herkennen wij dat wonderbaarlijke, het gevoel dat we gedragen worden? Beleven we iets van de zekerheid dat we er mogen zijn, de bevestiging van ons bestaan. Wat zijn voor ons de momenten dat we voelen dat ons hart brandend in ons is, zoals de Emmaüsgangers het meemaakten?

Het blijft een gek gebeuren, met die vlammen als van vuur. Niet ten onrechte wordt in het pinksterverhaal dat we lazen het enorm grote enthousiasme aangezien voor dronkenschap. Ze zijn vol zoete wijn. Ik vertelde u er vorige week al over.

Als je het verhaal zo bekijkt, dan ligt in het pinksterwonder vooral de nadruk op het verstaan, op het herkennen van ware inspiratie. De Geest brengt misschien eenzelfde boodschap aan eenieder, de vraag is vooral of en hoe je hem verstaat. Vrijheid is dus niet het eerste waar het om gaat, de vraag is of je kunt luisteren. Of de Geest je helpt om werkelijk te luisteren. En dan hoeft het dus niet eens altijd om iets vrijzinnigs te gaan of iets wat heel vrij is. Het gaat erom, of je ergens de inspiratie in herkent. Of dat je gegeven wordt.

Zoals velen van u, maakt de lockdown dat je dagbesteding anders is dan anders. In al die jaren predikantschap heb ik nog nooit zoveel vrije avonden gehad. Gesprekkringen thuis of huisbezoeken in de avond, dat gaat nu eigenlijk niet. Het abonnement dat we hebben op Netflix draait overuren. Aardige, onnozele, maar ook bij tijd en wijle inspirerende of uitdagende series passeren de revue.

Zo heb ik recentelijk erg genoten van de Hebreeuwse serie Sjtisel. Ik kan hem van harte aanraden. Het gaat om een orthodox-joodse familie in Jeruzalem. Het zijn herkenbare plaatjes, als je daar wel eens bent geweest. We horen over het wel en wee van deze orthodoxe mensen. In alles is een zekere onhandigheid, een charmante schlemieligheid te herkennen. Bij alles in het leven speelt geloof een vanzelfsprekende rol. Er is geen dialoog of de Eeuwige komt ter sprake. Vraagt iemand hoe het gaat, het antwoord luidt steevast: goed, baruch haSjem. Goed, gezegend zij de Eeuwige. Bij alles wat gegeten of gedronken wordt, klinkt een lofprijzing.

Voor velen van ons zal die orthodoxe wereld een afschrikwekkend voorbeeld zijn van moeten en dwang, van nietszeggende rituelen, die maken dat je hele leven vastligt in regeltjes. En natuurlijk, er valt veel te zeggen over de onvrijheid van die wereld, over de lastige positie van zelfstandige vrouwen. Over de onverantwoordelijkheid van je leven lang *leren* in plaats van een behoorlijk inkomen voor je al te grote gezin te verwerven. Maar toch.

Ik vind het inspirerend en jaloersmakend, hoe vanzelfsprekend geloof kan zijn. Wij vrijzinnigen durven amper te geloven. Geloof vinden we vooral moeilijk. We denken dat we onszelf voor de gek houden. Als we twijfelend naar de hemel kijken, lijkt het alsof we bang zijn dat er werkelijk een antwoord zou komen. Stel je toch voor dat het waar is...

Wat is het Pinksterwonder voor mij, vroeg Koen. Het is je werkelijk openstellen voor inspiratie. Echt luisteren naar wat je hoort en wat je ziet. Durven te geloven dat het waar is, ook al zie je het niet. Toegeven aan je vrome gevoelens, als ze

je soms eens overvallen. Met geestdrift een lied zingen, al weet je niet zeker of je alles wel gelooft.

Kortom: Pinksteren: dat is vooral de Geest niet tegenhouden.
Amen

Orgelspel

Gebeden en het 'Onze Vader'

Eeuwige God,

Vandaag is het een vreugdevolle dag. Met elkaar zoeken wij ons geloof, met elkaar vieren wij onze inspiratie.

Geef dat wij elkaar mogen blijven inspireren, in dagen dat het goed gaat, maar ook in dagen dat het moeilijk is. Maak dat wij naar elkaar blijven omzien en elkaar kunnen meetrekken, wanneer het leven niet meevalt. Geef ons oog voor onze roeping en onze levensopdracht, geef ons kracht om die te volbrengen.

God, ontferm u over ons, wanneer het leven ons tot een last dreigt te worden, wanneer we door de donkerte van ons bestaan het licht niet meer zien.

God, ontferm u over ons, wanneer verdriet ons in zijn greep houdt, wanneer iemand ons ontvallen is, wanneer de lege plek naast ons, ons telkens opnieuw confronteert met onze eenzaamheid.

God, ontferm u over ons, wanneer ziekten of ouderdom onze mogelijkheden belemmeren. Wanneer onze geest of ons lichaam ons in de steek laten.

God, ontferm u over ons, wanneer wij moeten leven met een geheim, wanneer de last daarvan ondragelijk is.

In de stilte willen we u bidden, ieder voor zich, voor alles wat niemand anders voor ons kan uitspreken.

[...]

Tezamen met allen die geloven, overal ter wereld,

Voor ons, met ons en na ons, zeggen we de woorden mee die Jezus heeft leren bidden:

Onze Vader die in de hemel zijt,

Uw naam worde geheiligd.

Uw Koninkrijk kome,

Uw wil geschiede,

Op aarde zoals in de hemel.

Geef ons heden ons dagelijks brood.

En vergeef ons onze schulden,

zoals ook wij onze schuldenaars vergeven.

En leid ons niet in verzoeking,

maar verlos ons van de boze.

Want van U is het Koninkrijk

en de kracht en de heerlijkheid

in eeuwigheid.

Amen.

Aankondiging collecte

Slotlied 675: 'Geest van hierboven'

Uitzending en zegen

Bevestigen wij dan ons geloof in een leven van liefde,
Aanvaarden wij onze verantwoordelijkheid voor onze geloofsgemeenschap,
Haar taak in deze wereld, met haar noden.
En werken we dan samen, gesterkt door de Pinkstergeest, verder aan onze
levensopdracht,
Onder Gods zegen.

De Heer zegene en Hij behoede u.
De Heer doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig
De Heer verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.
Amen

Orgelspel